

Inhoudstafel

DANKWOORD	9
INTRODUCTIE	11
- Een culturele en politieke geschiedenis van sterven, begraven en herdenken	11
- Religie, politiek, media en de omgang met de dood	17
- Afbakening concepten en benadering	21
- Opbouw	25
DEEL I. FUNERAIRE CULTUUR BIJ KONINKLIJKE EN POLITIEKE ELITES IN BELGIË VANUIT EEN EUROPEES PERSPECTIEF, 1830-1940	29
1. ‘La mort bourgeoise’ bij koninklijke en politieke elites	31
- Een Europees kader	31
- De gemediatiseerde ‘mort bourgeoise’ en koninklijke families	38
2. ‘La mort déchristianisée’ bij koninklijke en politieke elites	45
- De greep van de traditie	46
- Culturele secularisering en christianisering van funeraire cultuur tijdens de lange 19 ^e eeuw	51
• <i>Het katholieke reveil</i>	52
• <i>Liberaal antiklerikalisme en religieus hervormingsdenken</i>	56
- Laïcisering van funeraire cultuur tijdens de 19 ^e -eeuwse ‘culture wars’	59
- Culturele (de)christianisering en laïcisering van funeraire cultuur tijdens het interbellum	63
DEEL II. ‘LA MORT BOURGEOISE’ BIJ BELGISCHE KONINKLIJKE EN POLITIEKE ELITES, 1830-1940	67
3. De familie en de geneesheer als nieuwe ankerpunten aan het ziek- en sterfbed	69
- Publiek-privaat karakter en representatie van het sterfbed	69

- De eerste twee Belgische koningen en koninginnen op hun sterfbed: van moeizame naar mislukte toenadering tot een gemediatiseerde 'mort bourgeoise'	75
- Geneesheren aan het ziek- en sterfbed	85
4. 'Les pompes bourgeoises et les grandes funérailles'. Het beheer van de stoffelijke resten	89
- Financiële impact en organisatie van begrafenissen bij verschillende sociale klassen	89
- Organisatorische vraagstukken rond koninklijke begrafenissen, staatsbegrafenissen en het afscheid van burgemeesters	92
- De presentatie van de stoffelijke resten: van opbaring tot lichting	96
• <i>Vereeuwigen van stoffelijke resten</i>	97
• <i>Balseming, opbaring en rouwkapel op externe locatie</i>	102
• <i>Rouwkapel in sterfhuis</i>	110
- De lijkstoet	112
• 1830-1914	112
▪ <i>BURGERLIJK EN MILITAIR EERBEToon</i>	112
▪ <i>SOCIALE INTEGRATIE EN POLITIEKE VERDEELDHEID TIJDENS LIJKSTOETEN BIJ KONINKLIJKE BEGRAFENISSEN EN STAATSBEGRAFENISSEN</i>	118
▪ <i>LIJKSTOETEN ALS CULTURELE 'PERFORMANCES'</i>	121
▪ <i>GEMEDIATISEERDE PERFORMANCES</i>	132
• <i>Veranderingen voor en na 1914-1918: geen eenduidig verhaal</i>	138
▪ <i>VRAAG NAAR VERSOBERING SINDS DE LATE 19^E EEUW</i>	138
▪ <i>CONTINUÏTEIT EN VERANDERINGEN NA 1918</i>	139
▪ <i>DE SCHADUW EN IMPACT VAN DE EERSTE WERELDOORLOG OP LIJKSTOETEN VAN POLITIEKE, MILITAIRE EN KONINKLIJKE ELITES</i>	143
▪ <i>NIEUWE MASSAMEDIA</i>	149
- De lijkdienst-requiemmis(sen)	152
• <i>De passage in de kerk</i>	152
• <i>Voorrang en muziek</i>	160
- De teraardebestelling	162
• <i>Begraafplaatsen buiten de stadsmuren en parochiale kerkhoven</i>	163
• <i>Een oord van respect en eerbied: de Belgische stedelijke begraafplaats als 'ville des morts' en 'jardin des morts'</i>	170
• <i>Begraven in kerken en kapellen</i>	179
• <i>Het belang van de band tussen vorst en natie ten koste van koninklijke familiebanden</i>	180

• <i>Patriottisch eerbetoon aan Belgische staatsmannen in Frankrijk tijdens de Eerste Wereldoorlog</i>	183
5. Twee pleisterplaatsen van het geheugen	187
- De sociale en politieke functie van necrologische artikels	187
• <i>Eerbetoon aan publieke figuren in een diversifiërend medialandschap</i>	187
• <i>Mythevorming rond de verburgerlijkte Belgische monarchie in de pers tijdens de lange 19e eeuw</i>	189
- De sociale en politieke functie van grafmonumenten	194
• <i>Concessies voor vereeuwiging familiale banden en postuum eerbetoon</i>	194
• <i>De vormgeving van de laatste verblijfplaats</i>	196
DEEL III. 'LA MORT DÉCHRISTIANISÉE' BIJ BELGISCHE KONINKLIJKE EN POLITIEKE ELITES, 1830-1940	213
6. 'Ars Moriendi' – de laatste beproeving	215
- De impact van het reveil op arm en rijk: katholieke propaganda en praktiserende liberalen in 19 ^e -eeuws België	215
- Veranderend conflictmodel: van opgelegde naar zelfbewuste secularisering bij vrijmetselaars en vrijdenkers tijdens de 19 ^e eeuw	220
- Reveil en secularisering rond een koninklijk sterfbed, 1830-1910	228
- Een blijvende greep van de Kerk op het beheer van het sterven in het interbellum	237
7. Begrafenissen als kerkelijke en vrijzinnige manifestaties	241
- Van 'refus de sépulture' naar doelbewuste 'enterrement civil', 1815-1914	241
- Verschuivende maçonnieke doodsideologie tijdens begrafenissen in de tweede helft van de 19 ^e eeuw	252
- Katholieke en kerkelijke funeraire tegenreactie rond de 19 ^e -eeuwse levensbeschouwelijke breuklijn	255
• <i>Armenbegrafenissen</i>	255
• <i>Plechtige zielenmissen voor katholieke politieke elites en de staatsbegrafenis van Charles Rogier</i>	257
• <i>Koninklijke begrafenissen</i>	259
- Laïcisering van het beheer van de stoffelijke resten tijdens de tweede helft van de lange 19 ^e eeuw	264
• <i>Laïcisering van stedelijke begraafplaatsen</i>	265
• <i>Laïcisering van stedelijk lijkenvervoer</i>	274
• <i>Crematie: antiklerikale strijd van vrijdenkers en vrijmetselaars</i>	276

- Katholieke Actie en legalisering crematie na Wereldoorlog I	278
- Gepacificeerde burgerlijke begrafenis en katholieke manifestaties in het interbellum	283
8. Spirituele en materiële herdenking	289
- De katholieke en maçonnieke dodencultus tijdens de lange 19 ^e eeuw	289
• <i>'Priez pour le repos de l'âme...': gebeden, aflaten en missen in de katholieke wereld</i>	289
• <i>'L'heure où la fin est devenue le commencement...': maçonnieke rouwrituelen</i>	295
- De materiële dodencultus binnen en buiten het 19 ^e -eeuwse stedelijke weefsel	303
• <i>Patriottische cenotafen in kerken</i>	303
• <i>Koninklijke neogotiek</i>	307
• <i>Neoclassicistische, maçonnieke en neogotische grafkunst op de begraafplaatsen</i>	313
• <i>Liberale 'statuomanie' in Brussel</i>	319
- De voortzetting van traditionele herdenkingspraktijken in het interbellum	326
CONCLUSIE	339
- Sociale stratificatie van de dood: impact van sociale klasse en status	339
- (De)christianisering en laïcisering van de dood: impact van religie	343
- Mediativering van de dood: impact van mediarepresentaties	347
EINDNOTEN	351
BIJLAGE: LIJST KONINKLIJKE EN POLITIEKE ELITES 1830-1940	437
LIJST GEBRUIKTE AFKORTINGEN	443
BRONNENOVERZICHT – BIBLIOGRAFIE	445
NAMENINDEX	477